

**Guy Sorman'ın
Türkçe Baskıya Önsözü**

Mısırlı inanç, yazın ve devlet adamı Rifaa el-Tahtavî, yaşadığı dönem olan 19. yüzyılda, iki düşünceyi canlandırıyor. Bunlardan birincisi İslâm'ın bilimle, eleştirel düşünceyle, herkes için eğitimin geliştirilmesiyle ve siyasal özgürlüklerle tamamen uyum halinde bulunduğu hakkındaki inançtı; bu görüşünü uzun yıllar Kahire'de din eğitimi ve Paris'te öğrenim gördükten sonra oluşturmuştu. İkinci inancı Müslümanların, Batı Avrupa'daki gelişme düzeyine ulaşabilmek için, önce kendi önyargularına karşı uzun bir mücadele vermeleri gerektiğiydi. Rifaa, Müslümanların daha sonraki yüzyıllarda kendileri hakkında ve Batı hakkında yapacakları sorgulamalara, 1840'lı yıllarda peşinen cevap vermiş oluyordu. Bu kitap Rifaa'ya bir övgü olduğu gibi, sözü edilen iki önsezisinin doğru olup olmadığının değerlendirilmesi amacıyla günümüz Müslüman dünyalarının fotoğrafının çekilmesine yöneliktir. Fas'tan başlayarak, Türkiye'den, Arabistan'dan ya da Bangladeş'ten geçip, Endonezya'ya kadar uzanan ülkelerde, uzun yıllar süren araştırmaları sonucunda, henüz yerleşemediği yerlerde bile Rifaa'nın düşüncelerinin galebe çalacağı kanısına vardım. Bu kitabın yayımlanmasından bu yana gelişen olayların, görece iyimser sayılabilecek bu te-

zi güçlendirdiğini sözlerime eklemeliyim. Türkiye’de demokrat ve Müslüman bir hükümetin kurulmuş bulunması, Irak’ta, Lübnan’da, Arabistan’da, Kuveyt’te, Ürdün’de, Mısır’da ve Endonezya’daki ilerlemeler, İslâm ile demokrasinin gerçekten bağdaşabileceğini ve bunlar arasındaki ittifakın, Müslüman halklar tarafından, despotizmden ya da uzlaşmaz nitelikli katı bir laiklik anlayışından daha etkin görüldüğünü ve daha iyi kabul edildiğini kanıtlamaktadır. Benzer şekilde, şu son yıllarda Afganistan’da, Irak’ta, Filistin’de, Endonezya’da ve Kırgızistan’da ortaya çıkan ve Rifaa’nın kendi zamanında öngörmüş bulunduğu trajik uzlaşmazlıklar iyi okunabilirlerse, Müslümanlar arasında İslâm’ın biri liberal, diğeri köktenci iki biçiminin mücadele halinde bulunduğunu gösterecektir. Batı ile İslâm arasındaki sözde uygarlıklar çatışması, Müslümanlar arasındaki iktidar savaşları ile karşılaştırıldığında hafif kalır. Bu savaş uzun sürecektir. Zira köktenciler, halkların yoksulluğunun ya da mutsuzluğunun hareket noktasını oluşturan haksızlığa karşı bir çözüm gösteremiyorlar; bunların karşısında, ilerlemeye yönelik Müslümanlar hem haklılar, hem de çözüm getirebiliyorlar. Ancak, mücadeleyi kazanabilmek için heyecana ve sabıra gereksinimleri var.

Batılılar çoğu kez bu mücadele konusunda önyargıları ile çıkarları arasında kalıyorlar. İslâm uygarlığına mensup ulusların özgür, demokratik ve gönençli hale gelmelerinin kendi yararlarına olduğu kuşku götürmez, böylece bu uluslar, böylece daha istikrarlı bir dünya düzenine katkıda bulunacaklardır. Gelecek ilgili bu akılcı değerlendirme, ABD, Polonya ve Büyük Britanya gibi kimi Batılı ülkeleri, ayrıca Japonya ve Kore’yi, “kalkınmacı İslâm” kartını tercihe yöneltmiştir. Diğerleri ise bazı art hesaplar, kuşkuculuk ya da bilgisizlik nedeniyle despotizmin Müslüman ülkelere daha uygun olacağını, demokrasinin istikrarı bozacak bir öge sayılabileceğini, hatta gerici İslâmcılar tarafından kullanılabileceğini düşünüyor. Bunlara göre oylama yapılırsa bile, bu ancak bir kez gerçekleşebilecektir; bu durumda, oya hiç başvurulmaması daha iyi olur. Ancak radikal İslâmcılık konusundaki bu korku, radikal İslâmcılara yarar sağlıyor. Örneğin Cezayir’deki, Tunus’taki, Mısır’daki despotizm radikal İslâmcılara yarıyor. Diktatörle-

rin kokuşmuşluğunu ve onları destekleyen Batılıların iki yüzlülüğünü ilan etmek onlara daha kolay geliyor. O halde, Müslümanların demokrasiyi tercih etmeleri, Batılıların da tüm Müslüman ülkelerde siyasal ve ekonomik liberalleşmeyi desteklemeleri, Müslümanların yararınadır. Bu kitabın temel siyasal söylemi işte bu. Kitabımın yayımlanmasından bu yana, bu görüşe genel olarak yöneltilen itiraz, önerinin doğru, ancak uygulanmasının hemen hemen olanaksız olduğu yönündeydi. Bu karşı görüş kabul edilemez. Zira, değişik ölçülerde de olsa Türkiye, Ürdün, Kuveyt, Afganistan liberalleşmenin ilerici bir adım olduğunu ve tam anlamıyla sürdürülebilir sayılabileceğini kanıtlayan örneklerdir.

Aslında, Müslümanlar açısından olduğu gibi, Müslüman olmayanlar bakımından da “Aydınlanmanın” gerçek düşmanı, İslâm hakkındaki çok yaygın bilgisizliktir. Müslümanların pek çoğu da kendi dinlerini ve ortaya çıkışından bugüne kadar süregelen tarihlerinin çeşitliliğini iyi bilmiyorlar. Kitabımı okuyarak, yazarı Müslüman olmasına rağmen bu kitaptan kendileri hakkında birçok şey öğrendiklerini söyleyen çok sayıda Müslüman okurum var. Bu alanda Batı’daki bilgisizlik ise başka türlü. Zira, Müslümanları barbarlık olarak nitelendikleri tarihsel işlevlerinin alanına hapseden ve kendi üstünlüğümüz konusunda bize güvence sağlayan önyargılar da anılan bilgisizliğe katılıyor. İşte burada da Rıfaa’nın katkısı kaçınılmaz oluyor. Tahtavî’nin, yüzyılın en önemli batılı bilginlerine taş çıkaracak biçimde, Müslüman ülkelerin “gecikmesinin” nedeninin İslâm’a indirgenemeyeceğini ancak değiştirilmesi mümkün olan toplumsal koşulların sonucu olduğunu açıklamıştı. Bu münasebetle, kitabımda da belirtmeye çalıştığım gibi, radikal İslâmcılığın, ebedi İslâm’ın ayrılmaz bir parçası olarak değil, 20. yüzyıla ait bir ideoloji olarak yorumlanmasının gerektiği görülecektir. New York’taki 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra, bazı Amerikalılar’ın bunun nedenini bulmak için Kur’an incelemeye yöneldikleri görüldü. Avrupa faşizminin, Yakın Doğu’daki Sovyet etkisinin ve Nâsır tarafından siyasal ve ekonomik özgürlüklerin yok edilmesinin radikal İslâmcılığı ortaya nasıl çıkardığını ve Hicret’in değil, 20. yüzyılın bunu nasıl simgelediğini inceleselerdi daha iyi ederlerdi.

Bazı Avrupalılar'ın Türkiye'ye karşı öne sürdükleri önyargılar da bilgilenmek suretiyle ortadan kaldırılabilir. Şayet Avrupa bir akıl ve hukuk alanı ise, bu değerlere dayanan her ulus Avrupalıdır. Ayrıca, köktenciliğin sadece İslâm'a mahsus bir gelişme olduğu konusunda da görüş birliği yoktur. Rifaa'nın Müslüman köktencilerle kavgasının benzeri Batı'nın içinde de yaşanıyor. Avrupa'da bizim de karanlıkçılarımız var; biz de sizin gibiyiz, ne eksik, ne de fazla.

NİSAN 2005